

ПЕСМЕ АСТРОНОМА О ДУШИ У КОСМОСУ

АЛЕКСАНДАР С. ТОМИЋ

*Астрономско друштво „Руђер Бошковић“, Калемегдан, Горњи град,
11000 Београд, Србија*
E-mail: aleksandartomic@hotmail.com

Резиме: Представљени су ауторова поезија и драмски текстови.

Кључне речи: поезија, астрономски мотиви

1. АСТРОНОМИЈА И ПОЕЗИЈА

Једна изрека је била популарна у крају где сам одрастао – она гласи: *Заклела се Земља рају, све ће тајне да се знају*. Готово све тајне се на крају и сазнају, поготово оне које су само привидно биле и тајне, као што је писање поезије, или белетристике генерално. Аутор овог текста то није крио, али није ни спомињао осим у ретким поводима. Зашто, кад као предавач на многим трибинама и у школама нема ни мало треме или страха од публике? Једноставно, писао је за себе, од трећег разреда основне школе, када је песма коју је по задатку написану на часу, учитељица послала у часопис за децу „Модра ластва“ где је и објављена. Писао је, не плански, него само кад му се цела песма (а много касније и драмски текстови) цели формирају у мислима.

Астроном проучава неке од многобројних појава или објеката, а космологија тражи готово од свега по мало. Тако сам запазио интересантан сти-муланс и за науку и за поезију – васиона садржи све што постоји, од најмањег до највећег, ње саме као целине. Човек живи на планети Земљи, у Сунчевом систему, на периферији галаксије Млечни пут. Човеков екосистем је (као што је за жабу бара у којој живи) управо Сунчев систем. Аналогија је потпуна. Човека чине пре свега биомолекули, органеле и органи, а њих атоми. Од 92 стабилна елемента, наше тело чине пептидни ланци које формирају само 20 аминокиселина, а њих само 5 хемијских елемената: Н, О, Н, С, S. У крајње малим количинама у телу се нађе још петнаестак хемијских елемената. Како је неко израчунао и објавио 1919. године у познатом часопису *Electrical Experimenter*, по тадашњем курсу материјал као сировина од

које је створен човек, коштао је око 1 долар. И то је поезија, али у прози. Зависи само како гледате на свет. Зато је било сасвим нормално да сам као физичар и астроном последњу трећину радног века провео у био-медицинском инжењерингу, мада не занемарујући астрономију. (То се лако проверава увидом у списак например само објављених књига које сам потписао.)

2. ПОЕЗИЈА

Песме сам писао од 10. године, никада не престајући, а од 40. године и прозу. Све песме нисам сачувао, само три збирке су оформљене, али не и објављене. Један број песама су остале негруписане у збирке.

Збирке песама носе наслове: ОДБЛЕСЦИ, ОДЈЕЦИ, ОСВРТАЊА. Свака Од њих има два циклуса песама. То су:

ОДБЛЕСЦИ

1. Одблесци јутра, 14 песама :

Комета, Сунчев зрак без сенке, Ишчекивање, Звезда падалица, Рађање љубави, Сунчеве пеге, Љубав, Нестрпљење, Интервали луцидности, Предиво, Буба, Мамац, Мост.

2. Одблесци дана, 12 песама:

Пратим те, Сређујем утиске, Метаморфоза, Промена, Тек су ти две године, Маца, Поноћ, Поглед срне, Мали коректори, Отац и син, Извињење, Анђео чувар.

(Песме су писане до краја 1987.г. За ову збирку веома позитивну рецензију написала је професорка књижевности Слободанка Живковић, 1997.г.)

ОДЈЕЦИ

1. Одјеции рата, 19 песама:

Погледај нас Боже, Блокиран, Искра у блокади, Пријатељ странац, Зрно наде, После рата, Зашто песник пева после рата, Мушкатле, После свега, У тишини храма, Писмо прецима, Филодендрон, Балада од јада, Торо гледа огледало, Шта то види торо, Поноћна мора, Београдска Михољска елегија 1998, Пост скриптум, Поруке.

2. Одјеции немира, 11 песама:

Трагови, Посета Хелади, Истраживање, Астрономи, Небо гледа, Мисао сетна, Разговор са прамајком, Дилема, Спирала сазнања, Ода Сунцу, На крају пута.

(Ове песме су писане до краја 1999. године.)

ОСВРТАЊА

1. Освртања рана, 12 песама:

Тамни вилајет, Падају маске, Лепота космичког трена, Упутство за употребу, Стављамо маске, Једног дана, Вишња у Кошутњаку, Дописана песма, Неповрат, Поправни испит, Пут љубави, Консултација.

2. Освртања касна, 14 песама:

Предсказање, Загледан у твоје зенице, Признање, Чег се плашим, Сирена, Трансформације, Зашто смо такви, Паралелни светови, Освртање, Лин и Јанг, Шеталиште Лазаро Карденаса, Ране, Жене, Радна скела.

(Песме писане до краја 2003. године.)

2. ДРАМСКИ ТЕКСТОВИ

Написана су и три драмска текста, вероватно као доказ да је аутор био љубитељ филма и позоришта (Као гимназијалац прошао је курсеве писања сценарија, снимања камером и глуме). Ти текстови су:

ОАЗА НА ВЕТРОМЕНИНИ

ТВ драма у 26 слика, 38 страна. Написана 1987. године, за конкурс ТВ драма за ТВ Сарајево 1988. г. (Веома интересантна одисеја актуелне транспозиције драмског текста из градског живота, како је условљено условима конкурса, која је описала неке реалне догађаје који су се стварно догодили у Сарајеву, о чему писац није имао никаква знања!).

ЗЕВС ОДМАРА

Радио игра посвећена Павлу Савићу, 10 страна, на тему историје открића атомске структуре материје. Написана 1993. г. Изведена у Планетаријуму Астрономског друштва "Руђер Бошковић" у јуну 1994, поводом смрти Павла Савића, о чему постоји белешка у часопису Васиона, XLII, 1994, 4, 82. (Дарко Ђокић: *XII београдски астрономски викенд, 03-05. јун 1904*: „Поводом смрти великана српске физике, академика Павла Савића, изведен је део радио игре Александра Томића под називом „Зевс одмара“. Историјску цртицу из атомистике, разговор муза Ураније, Клије и Калиопе, извеле су матуранткиње VI гимназије Милена Ђукић, Звездана Петровић и Драгана Трифуновић.“)

АТ ЛАНД ТИДЕ - ПОСЛЕДЊИ ДАНИ

Радио игра у 19 звучних слика. Написана 1987, довршена (последња слика додата) 2005 године. Вишеслојни сложени драмски текст писан на основу маште и историјских чињеница, достојан једног астронома.

Ниједан од ова три текста није објављен.

3. ПУБЛИКОВАНО

Различитим поводима објављене су следеће песме:

Ода Сунцу, (2000), *Васиона*, XLVIII, 1-3, 69.

Ода Сунцу, (2003) Милан С. Димитријевић: *Космички цвет*, антологија песама о космосу, Просвета, стр. 38-39.

Астрономи, (1998), *Васиона*, XLVI, 1-2, 38 (посвећена Ненаду Јанковићу).

Небо гледа, (2014), (Ур.) М. С. Димитријевић: Зборник радова конференције „Развој астрономије код Срба, VII“. Београд 18-22.април 2012, *Публ. Астрон. др. „Руђер Бошковић“*, свеска 13, стр. 700 (посвећена Милораду Протићу).

Ода Сунцу, Астрономи и Истраживање објављени су у обновљеном часопису ученика 6 гимназије, 2003. г. на молбу мојих ученица. Једна од њих, Ма-рија Рајковић, препевала је ове три песме на енглески језик (Видети прилог на крају).

4. ДУША У КОСМОСУ

Неколико песама изабрано је по различитим подтемама.

ЗАГЛЕДАН У ТВОЈЕ ЗЕНИЦЕ

На омиљеном месту Твојем
на корзу пјаци штрафти
као планински орао, кад
на пропланак слети,
ево ме, стојим, а
ТИ -
поносна лебдиш,
гуташ тај свет
што биће Твој,
као што ја сам, верујеш
да све јесте и биће као што мислиш.
Ево једна друга ТИ
прилази из другог правца
уверена да биће све
као што снови у главици лепој,
а само један правац може
и само неки смер хоће,
да буде онај прави.

Ево Те опет, мало виша и
друге боје косе, али знам - ТИ си,
исте мисли, исти снови, овом изгаженом штрафтом -
овим корзом, пјацом, овим светом и Тебе носе.

... И тако у недоглед.
Док Твоја Васиона у ширењу беше
моја је стала, гледа Те одозго,
надмоћна - не стара.

А негде на крају корза, пјаци,
ТВОЈ И МОЈ - укрштени правци,
за трен паралелни - стадоше.

У магновењу схватих
шта вечност могла би да буде,
а нове ВАСИОНЕ настати би могле.
Из две ове - наше.

МИСАО СЕТНА

Последњих дана лета радо, у самоћи,
посматрам море и небеске двери
у срцу ми тада све снажно трепери,
док слушам таласе ил' звезде што зборе
јер ти дани лета на крај подсећају
и утеху мени пролазноме дају
лепота се топи залазећег Сунца
најлепше на крају самртно се купа
иза хоризонта мора - ко зна, новим јутром,
из божанског сока океана,
чистије и лепше но икад беше,
дал' Сунце излази после циклуса прања ?
Можда у чину том крије се
тајна смрти и рађања.

РАЗГОВОР СА ПРАМАЈКОМ

Невидљиви ветар таласе големе ваља
и разбија о хриди, док ослушкујем море
ослоњен леђима на стамену стену.
Септембарско Сунце пријатно ме греје -
у мисли задубљену, на осами остављену
од људи утеклу, сумњама начету - јединку.

Сада бројим секунде између два удара
течне стихије. Тражим правилност
али ње нема - границе само поуздане налазим
у времену јасно оивичене. Три и тринаест –
бројеви Фибоначијевог низа хармоничног.

Да ли то је оно што нам к'о омама
душу опија и умртвљује ? Крије ли се у том
сврха крајња ? Ја се не предајем,
као у огледалу видим исте бројеве, реципрочне
за учестаности којим наше мисли теку.

Износећи некад давно живот из плаценте огромне,
океана, дал' снове остварисмо?
Можда море зове да се вратимо
на ове стене и ослушнемо хуку његову, родитељску.

Дал' се пита можда из дубина плавих
јека кад се чује, (ил' зову сирене),
каква нам је стварност - шта нам се дешава ?

То море одавно зна, слутим,
пуштајући нека из дубина тамних
јече идеали напуштених сања. Но повратка нема.
Наше мисли усмерене су на друга путовања.

ДИЈЕМА

Ја, који већ једном јесам
белу старицу, ругалицу, походио -
готово ме дотакла колико сам близу био -
морам ово да ти кажем.

Сувише тражиш за потоњу славу
на глиненој плочици, или холограму.
Душу цепам, а ово хтење
што теби ме вуче чудан је порив
и као било у мени туче док погодбу нудиш.

Сам одлучих, али признај већ једном -
па иди, није ли висока цена због које
туга остаће ми вечно - лукави Мефисто,
јер, кад будем кадар да тајни приђем
довољно близу, суштини знања - тајни живота,
нећу више моћи да с ње скинем вео,
а старица ће бела - у за ме Пировој ноћи -
лагано да приђе и испије моје очи.
Чувајући тајну.

НА КРАЈУ ПУТА

Вратићу се.
После лутања,
кратких радости.
И спознаја.
Друговања с Тобом.
Очију ка небу,
пуних Тебе.
Окренут леђима,
са молбом
- прими ме.
Твој сам део.
Осећања,
размишљања, знања,
све што ми подари
- деца, снови -
биће једном Твоји.

Зато тада
претвори ме у прах
глину или камен.
Прими ме.
ЗЕМЉО.

Александар ТОМИЋ / Marija RAJKOVIĆ

ТРИ ПЕСМЕ / THREE POEMS

ИСТРАЖИВАЊЕ

Питаш ме, и одговор тражиш
какав је то осећај када
тајне природе откривам
са жељом да је истражим.

Не знам шта да Ти кажем -
ако успеш радост Те чека,
а кораке открића у споменар
звани научни рад, тада слажеш.

Али, мислом да слика ова
баш није права. Замисли једну
сасвим другу. Гледаш некога
кога пуно волиш, док спава

и питаш се, ако га пољубиш
нежно, у чело, да ли ће
да се пробуди он
или само његово тело.

EXPLORATION

You ask me, and look for an answer
what does it feel like, when
I'm discovering the secrets of nature
wishing to explore it.

I don't know what to tell you
if you succeed you're fulfilled with joy,
and then you place the steps of discovery
in a memory book, called scientific work.
But, I think that's just not the right picture.
Imagine another one. You are looking
at someone you love so much,
while he is asleep.

And you are wondering, if you kiss
his forehead tenderly,
will he be the one awoken,
or maybe just his body.

АСТРОНОМИ

Оком запртили
стазама бескраја
посутим звездама.
Мислима рију склад
Неба
тражећи му грешке
у том Вационе трену
Земљу грлећи
телима смртним.
Изнурени
од дугих бдења
истине зрнца

ASTRONOMERS

They load with their eye
the endless paths
strewn with stars.
They burrow the harmony
of the sky
ascend for errors
in that moment of Universe
looking the Earth
with their mortal bodies .
Exhausted
with long vigils
they form the mosaic

слажу у мозаик.
Близу решења

Наизглед

зрно последње
стављају, али
оно руши све -
мозаик се мења.

Њихова

превелика надања
и изневерена хтења
у занимљива читања
претаче трећи
за будућа поколења.

*) Ненаду Ђ. Јанковићу (1911 - 1997)

out of the granules of truth.

Seeming

so close to the solution
the last granule
to be placing, but
it razes everything –
mosaic is changing.

His

out for endless hopes
and failed desires
the thirds create to
interesting readings
for the coming generations.

To Nenad Dj. Janković (1911 - 1997)

Слика 1: Сунце на заласку је вечна тема песника, астронома поготово.

ОДА СУНЦУ

О, да - Сунцу лице кад окренем
увек доживим осећања друга.
Гледам га - сјајно и чисто као чежња.
И недохват. Други пут, осећам само -
када не размишљам о животу,

SUN HYMN

When I turn my face to him - the Sun
always experience different feelings.
I lok at him-shiny and pure as longing
and infinity. Some other time,
when I don' think about life,

његову светлост и топлоту.
Ако пожелим мало мира замолим га
лепо, не знам како, нек облаке направи,
иза њих се скрије.

Када и то осећање мене мине
пожелим да Сунце привуче,
осветли, загреје - оживи
комету неку из небеске тмине.

Ако ни то није ми доста, просто
узнем од стакла призму и душу
састава његовог почнем да тражим
све док је не упознам. Ватру
када пожелим чисту као богови
са Олимпа што имају, узнем лупу
усмерим је ка њему тамо, а пламен
букне у њеној жижи, тежњом да
Сунцу личи.

Можда једног дана тражићу од њега
да учини ...да учини нешто ружно,
свима нама.

Али, зашто да журим,
за неку милијарду година
биће и тако.

А потом - тама.

I only feel his warmth and light.
If I wish for some peace I ask him
nicely, to somehow create the clouds
and hide behind them.

When that feeling also passes by
I wish for the Sun to allure,
illuminate, warm up and reanimate
a comet hidden in the celestial darkness.

And if that's not enough I simply
take a glass prism and I start to seek
the soul of its structure
until I get to know it completely. When

I wish for the pure fire like the one
that burns for the Gods of Olymp
take a magnifying glass and point it
towards him, and the flame bursts forth in
its center striving to look like the Sun.

Maybe one day I'll ask
for something bad from him
for all of us.

But, why should I hurry
it will be just like that
in a few billion years from now.

And then - the darkness.

Тиме би биле представљене не само неке од песама, него и приступ ауто-
ра животу, истраживањима, и неким битним питањима која човек себи кад
тад поставља.

5. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Свако ко се бавио посматрачком астрономијом, физиком Сунца, помра-
чењима Сунца и Месеца, окултацијама, кометама, двојним звездама... ама-
терски или професионално, написао је најмање једну песму. Само га убедите
да је негде саопшти, па било то и непотписано. Велика је вероватноћа да
може проћи и критику компетентних литерата.

POEMS OF THE ASTRONOMERS ON THE SOUL IN THE UNIVERSE

Poetry and dramatic texts of author are presented.

Key words: Poetry, Astronomical motifs